

Kedvező üzleti helyzet, változatlan várakozások – Az MKIK GVI 2016. októberi vállalati konjunktúra-felvételének eredményei

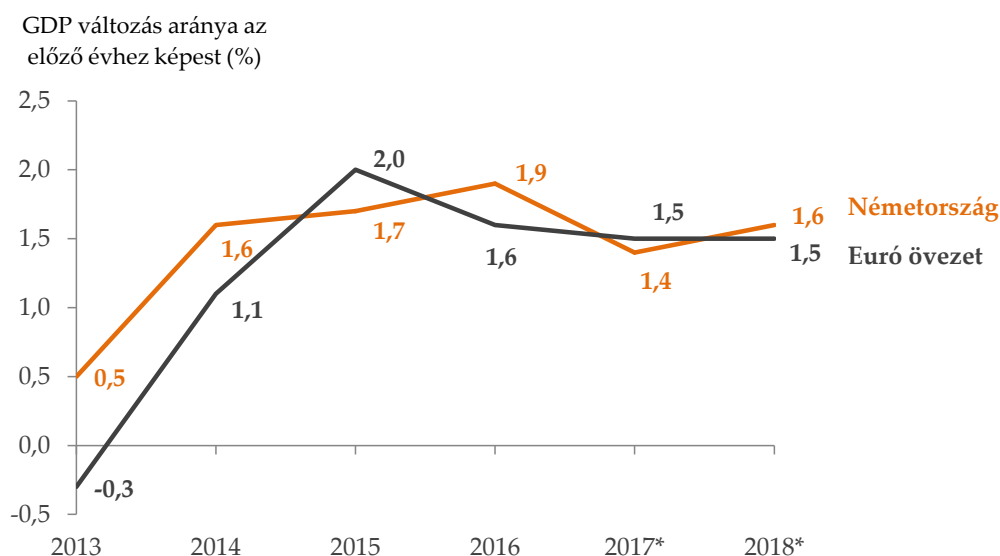
2016 októberében harmincyolcadik alkalommal került sor az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) vállalati konjunktúravizsgálatára, amely Magyarországon a legnagyobb – legtöbb cégre kiterjedő – vállalati konjunktúravizsgálat. Az idei adatfelvétel 3185 cég vezetőjének válaszain alapul, és a vállalkozások üzleti helyzetéről, valamint rövid távú üzleti várakozásairól tájékoztat. Az alábbi elemzés az októberi adatfelvétel eredményeit összegzi úgy, hogy a válaszoló vállalatok mintája reprezentatívnak tekinthető gazdasági ág, régió és a foglalkoztatottak száma szerint. A vizsgálat eredményei szerint a GVI Konjunktúramutató értéke az áprilisi +49 pontról 2016. októberre +48 pontra csökkent, amely a második legmagasabb érték a felvétel kezdete, 1998 óta. A vállalkozások továbbra is nagyon kedvezőnek ítélik meg a jelenlegi üzleti klímát, de a 2012 októberre óta tartó folyamatos javuló tendencia megtörni látszik. Ennek az lehet az oka, hogy a beruházásokra, különösen az építési beruházásokra, a jövedelmezőségi helyzetre, valamint a rendelésállomány alakulására vonatkozó várakozások némileg pesszimistábbakká váltak. A Bizonytalansági Mutató értéke egy ponttal nőtt az áprilisi értékhez képest, jelenleg 48 ponton áll. Ez utóbbi arra utal, hogy a magyar vállalkozások körében gyakorlatilag nem változott a tendenciák megítélésének egyöntetűsége a legutóbbi adatfelvételhez képest.

Nemzetközi gazdasági környezet

Németország gazdasági teljesítménye jelentős hatással van a magyar cégek üzleti klímájára. Németország Magyarország kiemelkedő külgazdasági partnere, az Európai Unió meghatározó gazdasága. A német GDP alakulását illetően a müncheni Ifo Intézet előrejelzései szerint 2016-ban a gazdasági növekedés ütemének némi javulása várható (a 2015-ös 1,7%-os GDP növekedési ütemet 2016-ban 1,9%-os növekedés követheti). Ezzel szemben 2016-ra az euróövezet egészében az Ifo már

visszaesést vár: a 2015-ös 2,0%-os ütem 2016-ban várhatóan 1,6% lesz. Az előrejelzések szerint Németország esetében 2017-ben csökkenésre lehet számítani: csupán 1,4%-os GDP növekedési ütem várható, majd 2018-ban ismét javulásra (1,6%) számítanak a kutatók. Az euróövezetben jövőre a GDP enyhe visszaesését jelezik előre: 1,5%-os bővülést várnak, ami – a prognózis szerint – 2018-ban stagnálni fog.

1. ábra: Németország és az euró övezet GDP-jének alakulása

Forrás: CESifo 2016

Megjegyzés: A csillaggal jelölt évek az Ifo becsléseit mutatják

Az ábrán megjelenített adatok letölthetők az alábbi linken:

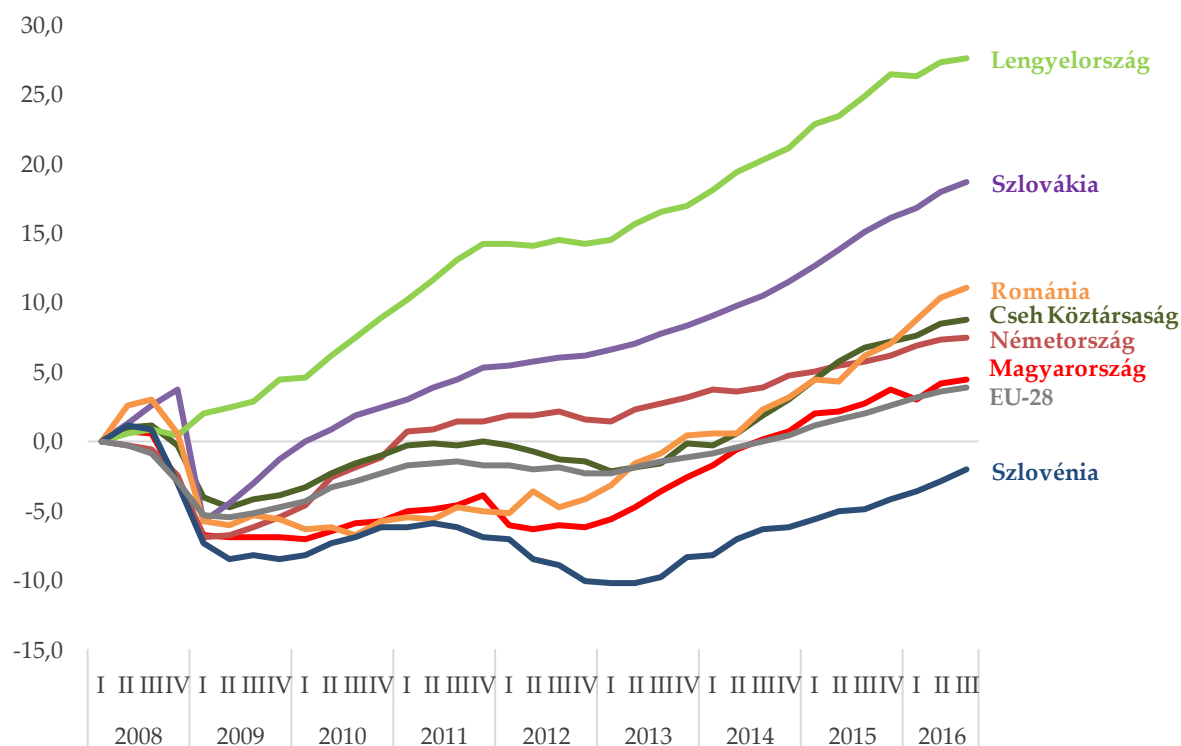
<https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Forecasts/Gemeinschaftsdiagnose/Archiv/GD-20160929.html>

Hazai gazdasági környezet

A magyar gazdaság válságból való kilábalásának adatai arra mutatnak, hogy Magyarországon a GDP szintje később érte el a válság előtti szintet, mint Lengyelország, Szlovákia, Csehország, Románia, illetve Németország esetében (2. ábra). A másik fontos megfigyelés, ami az ábráról leolvasható, hogy miközben Magyarországon a GDP alig 3,3%-kal magasabb szinten áll a

válság előtti (2008. I. negyedév) helyzetéhez képest, addig Lengyelországban ez a szám 26,7%, Szlovákiában 15,4% és Romániában 6,7%. Ezen időszak alatt a lengyel, szlovák, cseh és román növekedési ütem is magasabb volt a magyarnál.

2. ábra: Hol tartunk a válságban? A GDP változása a válság kezdetéhez képest a válság kezdete óta eltelt negyedévekben (2008 q1 - 2016 q3)

Konjunktúramutató és bizonytalansági mutató

A GVI Konjunktúramutató az áprilisi +49 pontról +48 pontra csökkent. Ez a vizsgálat történetének második legmagasabb értéke. A Bizonytalansági Mutató értéke egy ponttal nőtt, így 48 ponton áll. Ez utóbbi arra utal, hogy a korábbiakhoz képest nem igazán változtak a különbségek a vállalkozások helyzetértékeléseit tekintve.

A Konjunktúramutató értéke az áprilisi adatfelvételhez képest az építőipar és a kereskedelem esetében romlott, míg az ipar és az egyéb gazdasági szolgáltatások esetében javult. A legjelentősebb (8 pontos) csökkenés a kereskedelem (+47 pont) területén működő cégek körében következett be, az építőiparban (+37 pont) pedig 4 pontos romlás történt. Az ipar (+61 pont) esetében 2 pontos, az egyéb

gazdasági szolgáltatások (+33 pont) esetében egy pontos növekedés látható.

A cégeket tulajdonszerkezetük alapján vizsgálva az állapítható meg, hogy nem történt jelentős változás az előző negyedévhez képest. A kizárólag magyar tulajdonú (+42 pont) és a tisztán külföldi tulajdonú (+66 pont) cégek esetében az áprilisi értékhez képest stagnált a Konjunktúramutató értéke, míg a részben külföldi tulajdonú cégek (+53 pont) esetében enyhe (egy pontos) csökkenés következett be.

Az exportáló vállalatok optimistábbak (a döntően külföldre termelők körében a mutató +64 pontot, az árbevételüket kisebb részt külföldön bonyolító cégek esetében pedig +47 pontot ért el), mint a kizárólag belpiacokra

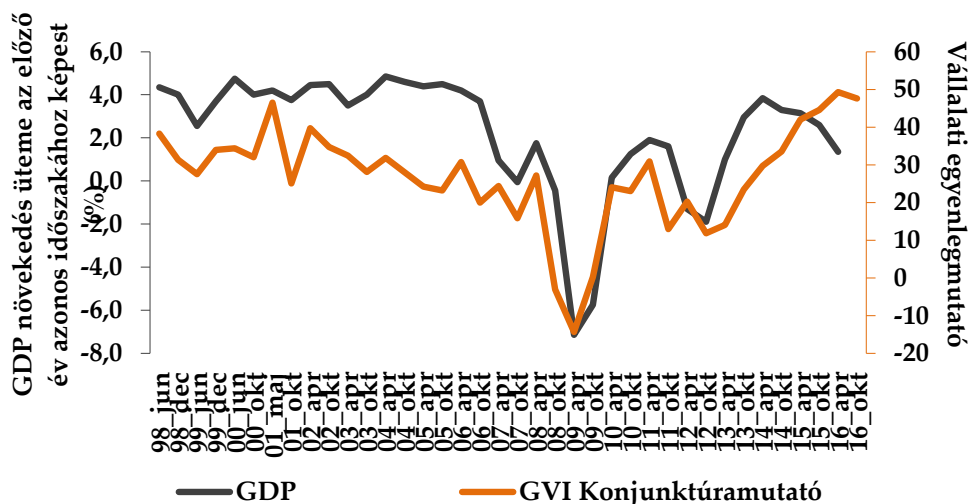
termelő cégek (körükben a mutató értéke +40 pont).

A cégek méretét tekintve látható, hogy a nagyobb vállalatok várakozásai kedvezőbbek: míg a Konjunktúramutató értéke a 9 főnél kisebb vállalatok körében +12 pont, addig a 10-49 fős kategóriában +36 pont, az 50-249 fős

csoportban +52 pont, a legnagyobb, 250 főnél nagyobb létszámmal működő cégek esetében pedig +63 pont.

A kedvező üzleti klímát leginkább tehát a külföldi tulajdonban lévő, exportáló és több, mint 250 főt foglalkoztató cégek jelzik – e cégek üzleti várakozásai a legkedvezőbbek.

3. ábra: A GVI Konjunktúramutató alakulása

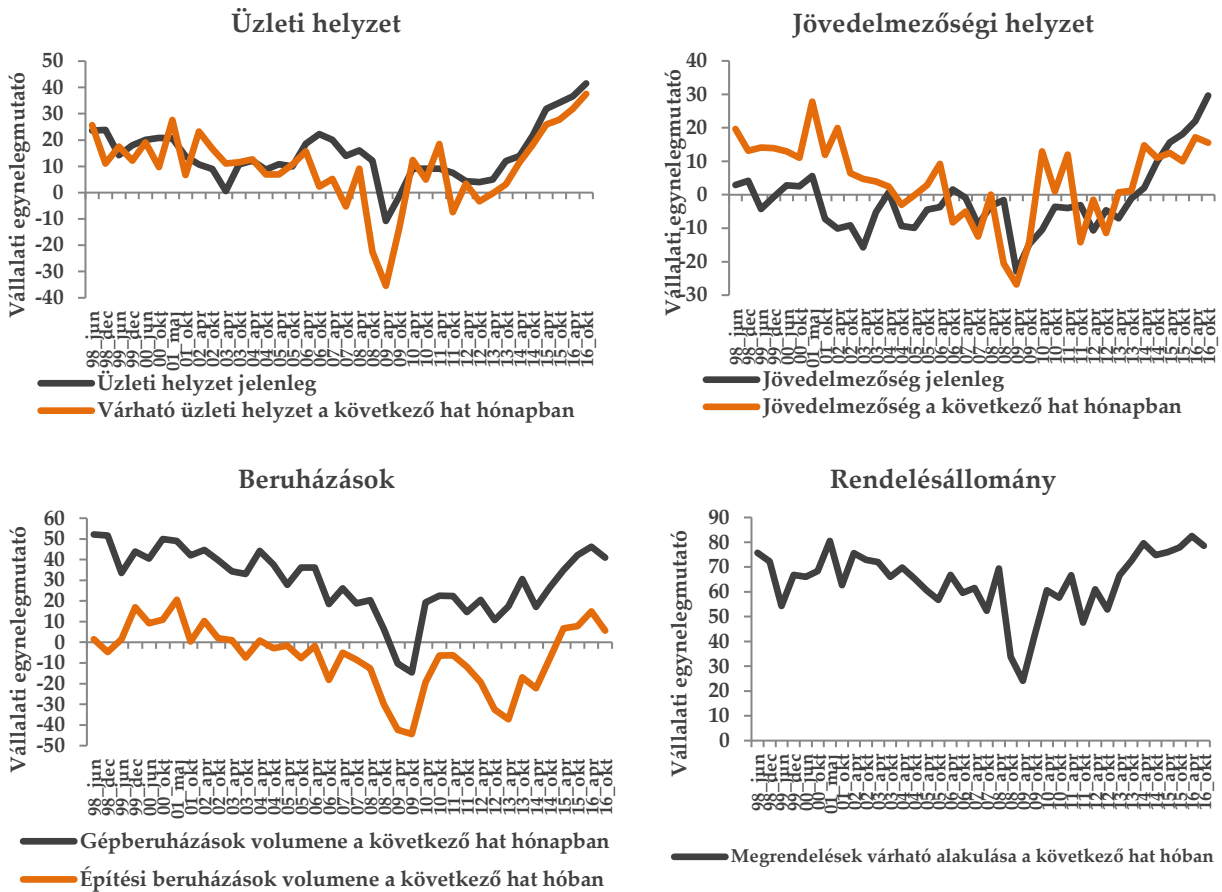
Forrás: GVI 2016

Megjegyzés: Az ábrán látható érték százasa skálára vetített aggregált egyenlegmutató (számításának módszerét a Melléklet tartalmazza). Az egyenlegmutató minden esetben a pozitív és a negatív helyzetértékelést adó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és +100 közötti értékeket vehet fel. -100-at akkor, ha minden cég negatívan és +100-at akkor, ha minden cég pozitívan ítéli meg a helyzetét.

A GVI Konjunktúramutató négy komponensből áll. Mindezek mellett az adatfelvétel során az üzleti klíma további lényeges indikátorait is felmértük (pl. munkaerő-kereslet, termelési szint). Az adatokból látható, hogy mind a jelenlegi, mind a várható üzleti helyzetet kedvezőbben ítélik meg a vállalkozások, mint az előző negyedévben. Továbbá a jelenlegi jövedelmezőségi helyzet is javult az áprilisi eredményekhez képest. Azonban, ha a várakozásokat vizsgáljuk, akkor – az üzleti helyzet megítélésétől eltekintve – azt láthatjuk, hogy pesszimistábbak lettek a cégek

az előző negyedévhez képest. A várható jövedelmezőség 2 ponttal esett vissza az előző félévhez képest. Az építési beruházás várható volumene az előző negyedéves kiugrás (15 pont) után 6 pontra esett vissza. A gépberuházások várható volumene 2014 áprilisa óta folyamatosan növekvő tendenciát mutatott, 2016 áprilisban már 46 ponton állt, most 41 pontra esett vissza. A várható rendelési állomány almutatója 2014 októbere óta emelkedett a 2016. áprilisi csúcsig (ekkor 83 ponton állt), majd októberben 79 pontra csökkent.

4. ábra: A GVI Konjunktúramutató összetevőinek alakulása

Forrás: GVI 2016

Megjegyzés: Az ábrán látható értékek százaskálára vetített egynevelegmutatók. Az egynevelegmutató minden esetben a pozitív és a negatív helyzetértékelést adó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és +100 közötti értékeket vehet fel. -100-at akkor, ha minden cég negatívan és +100-at akkor, ha minden cég pozitívan ítéli meg a helyzetét.

Oktatási körkép 2016: az OECD „Education at a Glance” c. tanulmányának legfontosabb megállapításai

Az OECD Oktatási körkép (Education at a Glance) kutatása az oktatás aktuális helyzetét mutatja be a világban. A kutatás kitér az oktatási intézmények helyzetére, a tanulás hatásaira, az oktatásba fektetett forrásokra, az oktatásban való részvételre, a tanulási környezetre és az iskolák szervezetére. A 2016-os tanulmány 35 OECD ország és 11 partnerország esetében mutatja be a fenti témákat. Az alábbiakban a tanulmány legfontosabb megállapításait mutatjuk be három témát, az oktatásra szánt forrásokat, a beiskolázottság és az iskolai végzettség szintjeit, valamint az oktatás munkaerőpiaci részvételre és keresetekre gyakorolt hatását kiemelve. Az összefoglaló az [Education at a Glance 2016](#) vezetői összefoglalója és a Magyarországra vonatkozó összefoglaló ([Country Note](#)) alapján készült.

Oktatási kiadások az OECD országokban

Az OECD-országok átlagosan GDP-jük 5,2 százalékát költik oktatásra az alapfoktól a felsőoktatásig, az állami- és a magánkiadásokat is beleértve, legalacsonyabb arányban Luxembourgban (3,5 százalék), a legmagasabb arányban pedig az Egyesült Királyságban (6,7 százalék). A legtöbb OECD-ország növelte GDP-arányos oktatási kiadásait 2005 és 2013 között, összességében azonban az átlagos kiadások aránya stabil volt, mindössze 0,2 százalékponttal nőtt ebben az időszakban. Az oktatási kiadások átlagosan 70 százalékát az alapfokú, a középfokú és a poszt-szekunder, nem felsőfokú oktatás teszik ki. Az OECD-országok átlagosan a GDP 3,7 százalékát fordítják ezekre a képzésekre, míg a felsőoktatásra átlagosan GDP-jük 1,5 százalékát.

Az alapfoktól a felsőoktatásig a vizsgált országokban az egy főre jutó oktatási kiadás 10 493 dollár volt 2013-ban, ami növekedést jelent 2005 és 2013 között, köszönhetően az oktatási kiadások átlagosan 15 százalékos növelésének, és a tanulók számának enyhe (3

százalékos) csökkenésének. Az éves egy főre jutó oktatási kiadások összege 5 ezer és 15 ezer dollár között alakul az OECD-országokban, a legalacsonyabb arány Brazíliában, Kolumbiában, Indonéziában, Lettországbán, Mexikóban és Törökországban figyelhető meg, míg a legmagasabb Luxembourgban, Norvégiában és Svájcban.

Az éves, egy tanulóra jutó kiadások a felsőoktatás esetében a legmagasabbak (a kiadások körülbelül egyharmada) a magasabb munkaerőköltség és a kutatási tevékenység miatt. Az OECD országokban ugyanakkor a felsőoktatásra szánt kiadások átlagosan 30 százaléka magánforrásokból származik, nagyrészt tandíj formájában, így több országban a tanulókat alacsonyabb tandíjjal, ösztöndíjakkal és állami hitelekkel támogatják.

Magyarország a GDP 3,8 százalékát költi oktatásra, amely lényegesen alacsonyabb arányt jelent az OECD-átlagnál. Az alap- és középfokú oktatásra szánt kiadások nagy része a legtöbb OECD-országhoz hasonlóan állami kiadás: ezen kiadások aránya a

középfokú oktatásig a GDP 2,3 százalékát jelenti, míg 0,2 százalék magánkiadás (az OECD-országok átlaga 3,4, illetve 0,3 százalék). A felsőfokú oktatásra szánt állami kiadások a GDP 0,8 százalékát teszik ki, míg az OECD-átlag 1,1 százalék. A magánkiadások aránya megegyezik a vizsgált országok átlagával, 0,5 százalékkal.

2008 és 2010 között az oktatásra szánt állami kiadások mértéke 6 százalékkal csökkent, majd 2010 és 2013 között további 13 százalékos csökkenés volt megfigyelhető. A pénzügyi válság időszakában számos országban, így Észtországban, Izlandon, Olaszországban, Oroszországban és az USA-ban is megfigyelhető volt hasonló tendencia, azonban a kiadáscsökkentés Magyarország esetében volt a legnagyobb mértékű.

Az egy főre jutó kiadások összege Magyarországon 5591 dollár éves szinten, amely körülbelül fele az OECD és az OECD-tagsággal rendelkező európai uniós országok átlagának. A legmagasabb egy főre jutó kiadás Magyarország esetében is a felsőoktatásban látható (lásd 1. ábra).

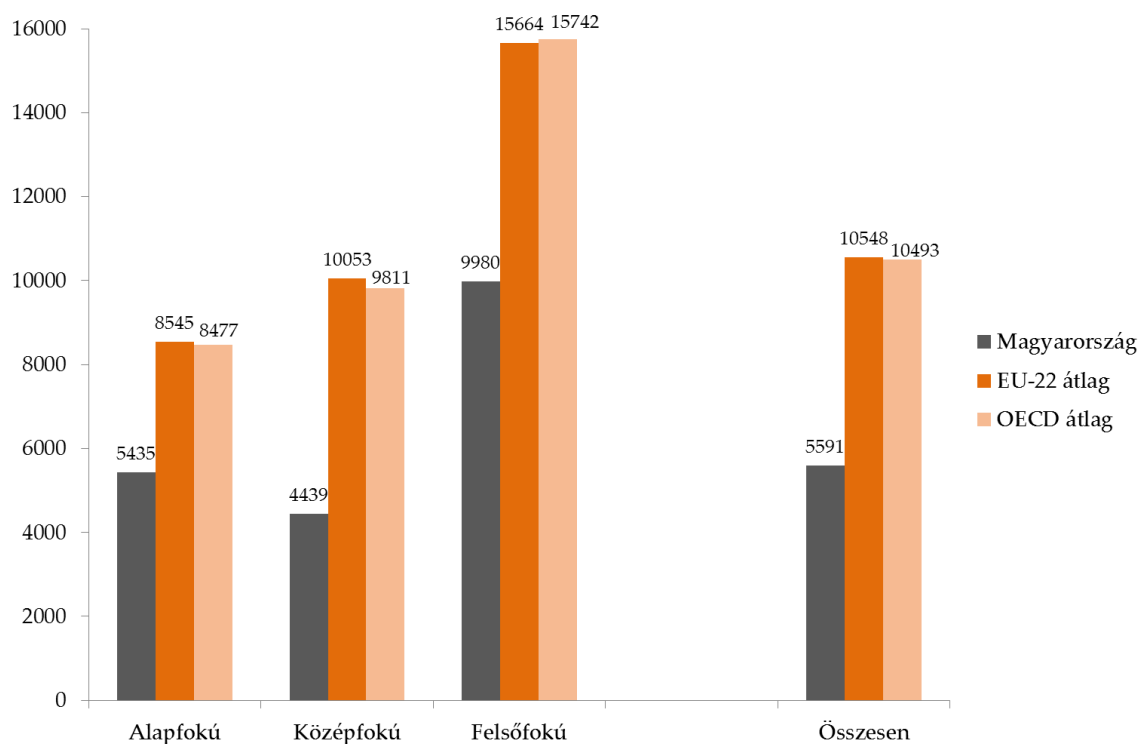
Beiskolázottság és iskolai végzettség

A legtöbb tag- és partnerországban az általános törvényi szabályozásoknak

megfelelően 10-ből 9 4 és 17 év közötti gyermek részt vesz valamilyen oktatási programban. A 15-19 év közötti diákok 60 százaléka részt vesz a középfokú oktatásban, ezen belül 35 százalék általános középfokú oktatásban, 25 százalék pedig szakképzésben részesül, azaz a 15 és 19 év közöttiek 40 százaléka az OECD-országokban szakképesítést adó programokban tanul. A szakképzésben résztvevők aránya Ausztriában és Csehországban a legmagasabb (71 százalék), míg más országokban, mint Ausztráliában, Brazíliában, Magyarországon, Koreában, Új-Zélandon és Szaúd-Arábiában a tanulók több mint 80 százaléka általános középfokú iskolában tanul.

Az OECD-országokban átlagosan a 20 és 24 év közötti fiatalok 33 százaléka vesz részt a felsőoktatásban. Ez az arány Dél-Koreában a legmagasabb (51 százalék), valamint 40 százalék feletti Litvániában, Lengyelországban és Szlovéniában. 2005 és 2014 között a felsőoktatási beiskolázottsági arány a fenti korcsoportra vonatkozóan átlagosan 29 százalékról 33 százalékra nőtt, míg három országban csökkent az arány: Finnországban 5 százalékponttal, Norvégiában és Magyarországon 1-1 százalékponttal.

1. ábra: Az évente egy főre jutó oktatási kiadás az oktatás különböző szintjein (dollar)

Forrás: OECD Education at a Glance 2016

Megjegyzés: Az EU-22 tanulmányban szereplő OECD tagsággal rendelkező EU tagállamokat jelenti.

Azon felnőttek aránya, akik nem rendelkeznek középfokú végzettséggel, az OECD országainak többségében csökkent, azonban továbbra is elmondható, hogy átlagosan ötből egy 25 és 34 év közötti fiatalnak nincs ilyen végzettsége. Az utóbbi évtizedekben ugyanakkor a felsőoktatás jelentős expanziója figyelhető meg: az országok többségében az előbbi korcsoportban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a legmagasabb. A vizsgált országokban átlagosan a 25 és 64 év közötti felnőttek 35, a 25 és 34 év közöttieknek pedig 42 százaléka végzett egyetemet vagy főiskolát.

Magyarországon a tanulók többsége általános középfokú képzésben vesz részt, míg négyből egy tanuló szakképzésben, ami az ötödik legalacsonyabb arány az OECD-országok

között. A legtöbben műszaki, ipari vagy építőipari területen tanulnak (43 százalék szemben az OECD 33 százalékos átlagával), 25 százalék a szolgáltatások területén (OECD-átlag: 17 százalék), 12 százalék pedig a társadalomtudományokhoz, pénzügyekhez és joghoz kapcsolódó képzésben vesz részt (OECD-átlag: 12 százalék). A 20 és 29 éves korcsoporton belül a beiskolázottság aránya jóval alacsonyabb: 19 százalékuk tanul a felsőoktatásban, mely arány kis mértékben elmarad az OECD és az európai uniós tagállamokban mért átlagos aránytól (mindkettő 22 százalék).

A 25-64 év közötti felnőttek 16 százaléka rendelkezik a középfokúnál alacsonyabb végzettséggel, ami jobb arányt jelent az OECD országainak (24 százalék) és az OECD-

tagsággal rendelkező EU tagállamok (21 százalék) átlagánál. 59 százalékuk legmagasabb végzettsége középiskola vagy poszt-szekunder nem felsőoktatási program (az OECD-átlag 45 százalék, az EU-átlag 46 százalék), míg 24 százalék felsőfokú végzettséggel rendelkezik (OECD-átlag: 36 százalék, EU-átlag: 33 százalék). A 25 és 34 évesek között 32 százalék végzett a felsőoktatásban, ami lényegesen alacsonyabb értéknek tekinthető, mint az OECD-országok (42 százalék) és a tagország EU-tagállamok (40 százalék) átlaga.

A végzettség munkaerőpiaci részvételre és keresetekre gyakorolt hatása

Az OECD országaiban a magasabb végzettséggel javulnak a munkaerőpiaci kilátások: a munkanélküliségi ráta a középfokúnál alacsonyabb végzettséggel rendelkező felnőttek körében 12-14 százalék körül alakul, míg a felsőfokú végzettségűek körében átlagosan mindössze 4,9 százalék. A középfokú végzettséggel rendelkezők esetében elmondható, hogy a szakképzésben résztvevők esetében alacsonyabb a munkanélküliek aránya (átlagosan 7,7 százalék), mint azok esetében, akik általános középfokú képzésben vettek részt (8,3 százalék).

A férfiak foglalkoztatottsága minden képzettségi szint esetében magasabb, mint a nőké, a nemek közötti különbség azonban a végzettség növekedésével csökken: a 25-64 év közöttiek körében a középfokú végzettséggel nem rendelkezők körében a különbség 20 százalékpont, a középfokú végzettségűek esetében 14 százalékpont, míg a felsőfokú végzettség esetében 9 százalékpont.

A magasabb képzettség előnye a keresetekben is megmutatkozik: a képzettség növekedésével a keresetek is növekednek, a legnagyobb kereseti előnnyel pedig a felsőfokú végzettségűek rendelkeznek. A kereseti különbség pedig erőteljesebben jelenik meg a középfokú és felsőfokú végzettségűek között, mint a középfokú és alacsonyabb végzettségűek között. A mester, doktori vagy ezzel egyenértékű diplomával rendelkező felnőttek átlagosan kétszer annyit keresnek, mint a középfokú végzettségűek, míg az alapképzéses diplomával rendelkezők 48 százalékkal keresnek többet.

A felsőfokú végzettség Magyarországon még kifizetődőbb, mint az OECD más országaiban: mind a foglalkoztatottság szintje, mind a keresetek jóval magasabbak ezen csoport esetében, mint a középfokú végzettséggel rendelkezőknél. A 25 és 64 év közötti diplomások és a középfokú végzettségnél alacsonyabbat elérők között Magyarország esetében 35 százalékpontos különbség figyelhető meg, ami a vizsgált országok között magasnak mondható.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők magyarországi kereseti előnye a második legnagyobb a vizsgált országok között. A diplomás felnőttek (25-64 közöttiek) több, mint kétszer annyit keresnek, mint a középfokú végzettségűek. A felsőfokú végzettség jelentős előnye Magyarországon részben a felsőfokú képzettséggel rendelkezők alacsonynak mondható arányával magyarázható.

A nemek közötti kereseti különbség ugyanakkor ezen a képzettségi szinten is jelentősen magasabb, mint az OECD-átlag: míg a felsőfokú végzettséggel rendelkező nők

GHT 2016. december

átlagosan a hasonló végzettséggel rendelkező férfiak keresetének 73 százalékát keresik meg, Magyarország esetében ez az arány csak 68 százalék. A legnagyobb különbség a 35-44 év közötti korcsoportban figyelhető meg, ahol a nők átlagosan a férfiak keresetének 63

százalékát érik el, ami a második legrosszabb arányt jelenti a vizsgált országok között.

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal.

		Vonatkozósi időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
	Munkanélküliségi ráta	(Dec)	6.0%	6.0%	6.0%
Németország	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Dec)	55.6	55.5	55.5
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(Dec)	111.0	110.7	110.4
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(Dec)	105	102	102
	Munkanélküliségi ráta	(Nov)	4.6%	4.9%	4.9%
USA	CB fogyasztói bizalmi index	(Dec)	113.7	109.0	109.4
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Dec)	54.3	54.2	54.2
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Dec)	51.4	51.5	51.7

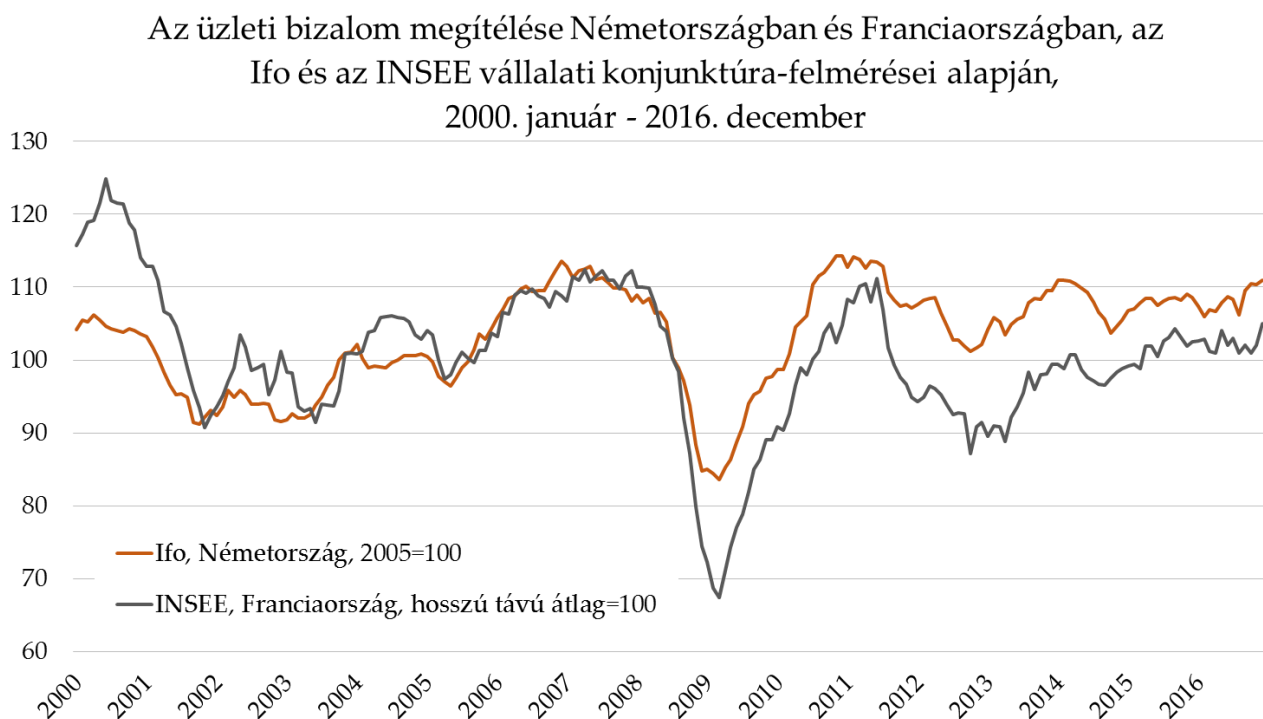
¹ <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Survey-Results/Business-Climate/>

² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

A többi adat forrása: <http://worldeconomiccalendar.com>

A német gazdaság helyzete az előző hónapban tapasztalt visszaesés után újra javult decemberben. A munkanélküliek aránya a várakozásoknak megfelelően nem változott az előző hónapokhoz képest. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex (PMI) és az IFO üzleti bizalmi indexe azonban a várakozásoknál nagyobb mértékben emelkedett az utóbbi hónapban. A franciaországi INSEE üzleti bizalmi indexe a vártnál nagyobb mértékben nőtt decemberben. Az Egyesült Államokban a CB fogyasztói bizalmi index a várakozásoknál és az előző havi értéknél lényegesen jobban alakult, a feldolgozóipari PMI értéke pedig szintén az előre jelzettnél nagyobb mértékben nőtt. A kínai beszerzési menedzserindex a novemberi kisebb javulás után újra romlott az elmúlt hónapban.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Forrás: www.cesifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1034 Budapest, Bécsi út 120.

Tel: 235-05-84

Fax: 235-07-13

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Nyíró Zsanna, elemző, MKIK GVI

Nábelek Fruzsina, elemző, MKIK GVI

Makó Ágnes, vezető kutató, MKIK GVI

Kompaktor Emília

Kutatásvezető:

Tóth István János, tudományos főmunkatárs, MTA KRTK KTI,

ügyvezető, MKIK GVI

e-mail: tothij@econ.core.hu

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2016. december, Budapest,

2017-01-12